

๘๖. การประกอบสัมมาอาชีพะย่อมดีกว่าอนธนา

The Right Livelihood Better Looks than the Improper One

ขอน้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น

In Honor of the Blessed One of the Fully Enlightened One

By Nithee Siripat – Siripat.com and Academiae Network. 2016

ความสำคัญของบทความ

การประกอบอาชีพการงานในสังคมยุคปัจจุบันนี้ คนส่วนใหญ่มุ่งที่ผลประโยชน์ของตนเป็นหลัก จะไม่ยอมเสียผลประโยชน์อะไรง่ายๆ โดยมีใจเอื้อเพื่อต่อผู้อื่นด้วยเมตตาและกรุณา มีแต่แนวโน้มจะเพิ่มขึ้นในเรื่อง “มิถนาลังกัปปะ” หมายถึง ความดำริที่เป็นอกุศลทั้งหลาย [อกุศลวิตก ๓] ได้แก่ (๑) “กามวิตก” คือ ความตรึกในทางกาม ความนึกคิดในทางแสหา หรือพัวพันติดข้องในสิ่งสนองความอยาก (๒) “พยาบาทวิตก” คือ ความตรึกในทางพยาบาท ความนึกคิดที่ประกอบด้วยความขัดเคืองเพ่งมองในแง่ร้าย และ (๓) “วิหิงสาวิตก” คือ ความตรึกในทางเบียดเบียน ความนึกคิดในทางทำลาย ทำร้าย หรือก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น แทนที่จะเป็น “กุศลวิตก ๓” หมายถึง ความตรึกที่เป็นกุศล ความนึกคิดที่ดีงาม ได้แก่ (๑) “เนกขัมมวิตก” คือ (ความตรึกปลอดจากกาม ความนึกคิดในทางเสียสละ ไม่ติดในการปรนปรีอสนองความอยากของตน (๒) “อพยาบาทวิตก” คือ ความตรึกปลอดจากพยาบาท ความนึกคิดที่ประกอบด้วยเมตตา ไม่ขัดเคืองหรือเพ่งมองในแง่ร้าย และ (๓) “อวิหิงสาวิตก” คือ ความตรึกปลอดจากการเบียดเบียน ความนึกคิดที่ประกอบด้วยกรุณาไม่คิดร้าย หรือมุ่งทำลาย ฉะนั้น ผู้ปฏิบัติธรรมทั้งหลาย ต้องพึงระวังในการหาเลี้ยงตนเองโดยสุจริต ด้วยการประกอบกุศลกรรมต่อตนเองและผู้อื่น เพื่อสร้างฐานบารมีแห่งศีลให้บริสุทธิ์อยู่เสมอ ให้ความประพฤติทั้งหลายกลายเป็นศีลอันบริสุทธิ์ยิ่งให้ได้ ไม่ปฏิบัติการสร้างกรรมดี ไม่ย่อท้อใจจากผลแห่งการทำความดีที่สมประสงค์กับความปรารถนาที่คาดหวังไว้อย่างไม่มีเหตุผล ไม่ควรพึงหวังผลของการทำความดี จนกลายเป็นเหตุแห่งความทุกข์กายทุกข์ใจ หรือจนเกิดความคิดมุ่งทำลายบุคคลอื่นเพื่อประโยชน์แห่งตน เพราะขาดสติสัมปชัญญะ [อโยนิโสมนสิการ] อันเป็นเหตุให้ละเลยกุศลกรรมทั้งหลาย อันเป็นเหตุทำให้ถึงขั้นประมาทในชีวิต.

บทความที่ ๘๖ ประจำปี ๒๕๕๕ – การประกอบสัมมาอาชีวะย่อมดีกว่าอนสนา

ในบรรดาสัตว์มีชีวิตทั้งหลายนั้น ทุกชีวิตต้องหาเลี้ยงชีพตนอยู่เสมอ โดยดำเนินตามห่วงโซ่อาหารอย่างปฏิเสธไม่ได้ นั่นคือ “สัตว์ใหญ่กินสัตว์เล็ก” เพื่อการดำรงเผ่าพันธุ์ของตนให้อยู่รอดตามธรรมชาติ ซึ่งหมายความว่า “สัตว์ที่แข็งแรงกว่าย่อมสามารถดำรงเผ่าพันธุ์ของตนให้อยู่ได้” อันเป็นไปตามหลักทฤษฎีวิวัฒนาการ คือ “ธรรมชาติเลือกสรร” ฉะนั้น ความฉลาดในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมนั้น จึงเป็นทักษะการเอาชีวิตรอด ซึ่งอาจหมายถึง การอยากได้ของผู้อื่น ความคิดประทุษร้าย และการเอาใจเขามาใส่ใจเราด้วยกัน ดังนั้น **ความรู้เห็นเข้าใจในธรรม** คือ “**ธรรมทัศนะ**” นั้น ต้องรู้เห็นตามเป็นจริงว่า “**สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตนเอง**” [**กัมมัตสกตา**] (ข้อ ๕ ในอภิณหปัจเจกขณ ๕) คือ เป็นเหตุละหรือช่วยบรรเทาความทุกข์ต่าง ๆ โดยตรง หรือ **กัมมัตสกตาสัทธา** (ข้อ ๑ ในศรัทธา ๔ หมายถึง ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล นั่นคือ เชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของ จะต้องรับผิดชอบเสวยวิบากเป็นไปตามกรรมของตน ปัญญาดังกล่าวนี้ เกิดบนบาทฐานแห่งหลักปฏิจาสรูปบาท-จุลุปปาตญาณ (ทิพจักขุญาณ)-ปัจเจยปริคคหญาณ] เพราะชีวิตของสัตว์ทั้งหลายนั้น มีการเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏฏ์ไม่สิ้นสุด ที่เรียกว่า “**ทุกติแห่งโลกียภูมิ-สังสารทุกข์**” [ภูมิ ๑๑] แต่ในคติทางพระพุทธศาสนานั้น การปฏิบัติธรรมบำเพ็ญเพียรภาวนากรรมฐานนั้น เป็นการยกระดับชีวิตหรือจิตวิญญาณไปสู่ “**โลกุตตรภูมิ**” [ภพภูมิที่อยู่ของพระอรหันต์] ซึ่งเป็นภูมิที่สูงกว่ากลุ่มของพรหม เทพ เทวดา ตามคติของศาสนาพรมหมณ์หรือฮินดู แต่ผู้บรรลุถึงภูมิแห่งพระอรหันต์ได้นั้น เรียกว่า “**วิสุทธิเทพ**” [อรหัตตผล-อรหัตตผลวิมุตติ] ซึ่งเป็นภูมิที่เหนือกว่า (๑) **กามาวจรภูมิ** (๒) **รูปาวจรภูมิ** และ (๓) **อรุฬาวจรภูมิ** ตามลำดับ อันเป็นขั้นที่พ้นจากโลกียภูมิแล้ว ที่เรียกว่า “**โลกุตตรภูมิ**” นั่นเอง การดำรงชีวิตของสัตว์ทั้งหลายย่อมหลีกเลี่ยงการเบียดเบียนกันและกันได้ยาก ซึ่งเกิดจากความอยากได้ของผู้อื่นและความคิดประทุษร้ายกัน โอกาสที่จะเกิด “**ธรรมทัศนะ**” [สัมมาทิฐิ] โดย “**เมตตาและกรุณา**” นั้น จึงเป็นเรื่องที่ยากอย่างมาก ดังนั้น ความอดอยากที่เกิดจากข้อจำกัดของทรัพยากรธรรมชาตินั้น เป็นเหตุทำให้คนต้องแข่งขันการตำหนากิน และขอดเลือกมิจกาศีฟเพื่อการเอาตัวรอด เมื่อคนกลุ่มใหญ่เลือกความไม่สุจริตเป็นที่ตั้ง การออกกฎหมายก็จ่อมเอื้อประโยชน์ให้แก่กลุ่มตนเป็นธรรมดา ว่าเป็นเรื่องที่ถูกต้องตามกฎหมาย เช่น กลุ่มสมาคม พ่อค้าวาณิชย์ กลุ่มนักการเมือง เป็นต้น ความทะยานอยาก ความร่ำรวยมั่งคั่ง ความหรรษา จึงเป็นเหตุให้เห็นการทำผิดเป็นเรื่องการกระทำถูกต้องตามข้อตกลงของกลุ่มที่มีอิทธิพลมากกว่า และยอมทุกอย่างเพื่อเงินและยศบรรดาศักดิ์ เงินทองคือรากเหง้าแห่งกิเลส หรือ **ยศ-ลาภ-สรรเสริญ-สุข** เป็นยอดปรารถนาของกลุ่มมิจกาศีฟ พวกเขาเห็นแก่ตัวเอาเปรียบคนอื่น ในกลุ่มคนเหล่านี้ บางยุคบางสมัยยังรวมพวกนักบวชพุทธเจ้าไปด้วย ที่เรียกว่า “**ประกอบอนสนา**” คือ หลอกคนอื่นเลี้ยงชีพอย่างไม่อายหรือเกรงกลัวต่อบาปกรรม สภาพสังคมบ้านเมืองนิยมคนชั่วมากกว่าคนดี ไม่เปิดโอกาสให้ทำความดีได้ เรียกว่า “**คติวิบัติ-กาลวิบัติ**” แต่ถ้าเป็นสมณเพศก็จัดอยู่ใน “**วิบัติ ๔**” ได้แก่ **ศีลวิบัติ-อาจารย์วิบัติ-ทิฐิวินิบติ-อาชีพวิบัติ** ข้อนี้จึงเป็นเรื่องต้องนำมาพิจารณาประกอบกับการปฏิบัติธรรม เพราะเหตุการณ์ดังกล่าวเคยเกิดขึ้นในยุโรปยุคมีด

มาแล้ว ซึ่งเรียกว่า “กัณฐก” หรือ “ยุคมิกษลัญญ” แต่ในโลกยุคปัจจุบัน มนุษย์ยังทำสงครามแย่งผลประโยชน์ทางสังคมและเศรษฐกิจอยู่เช่นเดิม ยิ่งเทคโนโลยีมีความก้าวหน้ามากเท่าไร ความรุนแรงของสงครามก็ยิ่งรุนแรงมากขึ้นเท่านั้น ความเมตตากับความกรุณาที่มีต่อมนุษย์ด้วยกันก็ลดลงไป มีแต่ความป่าเถื่อนเกิดขึ้นแทนอารยธรรม เพราะสังคมส่วนใหญ่ประกอบมิจฉาชีพไม่ซื่อสัตย์ต่อกันและกัน การดำเนินตาม “สัมมาอาชีวะ” ไม่สามารถสร้างผลกำไรที่ตอบแทนได้ทันใจ มีปัญหาให้แก้ไขมากขึ้น เพราะโลกเป็นเรื่องของ “สังสารทุกข์” แต่คนส่วนใหญ่เลือกแนวทางแสวงหาที่ไม่ประเสริฐ ก็มีแต่เพิ่มความทุกข์ยากมากยิ่งขึ้น ทำให้ศรัทธาใน “ลัทธินอกระพุทธศาสนา ๓” มากยิ่งขึ้น เช่น ลัทธิกรรมเก่า ๑ ลัทธิพระเป็นเจ้า ๑ ลัทธิเสียงโชค ๑ เป็นต้น ถ้าไปเจอพระก็ไปขอหวยมากกว่าไปปฏิบัติธรรม เห็นอะไรผิดจากธรรมชาติก็ไหว้ขอหวยเสียงโชคคิดว่า คือ ขอมเป็นผู้มี ภพ-ชาติ-ขรามรณะ-โสกะ และสังกิเลสทั้งหลายเป็นธรรมดา ขออย่างเดียวให้ท้องอืดสุขสบายไว้ก่อน อย่างอื่นค่อยว่าทีหลัง ฉะนั้น ในสังคมยุคปัจจุบันนั้น โอกาสที่คนจะประกอบอาชีพผิดศีลธรรมจะมีแนวโน้มสูงขึ้น เนื่องจากความกดดันทางสังคมและเศรษฐกิจที่อยู่ภายใต้การแข่งขันที่รุนแรง เริ่มมองข้ามความสำคัญความถูกต้องของ “สัมมาอาชีวะ” และยอมรับ ภาวะที่ผิดของ “มิจฉาอาชีวะ” มากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาตามคำสอนของพระพุทธเจ้านั้น บุคคลผู้ถึงพร้อมด้วย “อิตตสัมปทา” [ภาวนา ๔: กายภาวนา-สีกาภาวนา-จิตตภาวนา-ปัญญาภาวนา] นั้น ข่อมมีปัญญารู้แจ้งใน “อริยมรรคมีองค์ ๘” [หลักมัชฌิมาปฏิปทา] โดยเฉพาะในเรื่อง “อธิศีลสิกขา” ได้แก่ สัมมาวาจา-สัมมากัมมันตะ-สัมมาอาชีวะ นั่นคือ ต้องเป็นผู้ไม่ทุศีล นั่นเอง และต้องดำเนินชีวิตตามปกติอันประกอบด้วยปัญญาและเหตุผล ที่เรียกว่า “โยนิโสมนสิการสัมปทา” [ความถึงพร้อมด้วยโยนิโสมนสิการ การทำโยนิโสมนสิการให้ถึงพร้อม ความฉลาดคิดแยกแยะให้เห็นความจริงและหาประโยชน์ได้] ที่มีญาณสัมปยุตต์ด้วย “ธรรมฉันทิญาณแห่งอัทธปปัจจยตา” ในอีกแง่มุมหนึ่ง มีการประยุกต์ดัดแปลงใน “ปัญญา ๓” มาประจุมรวมกันเป็นหนึ่งเดียวอย่างพร้อมเพรียงกัน ได้แก่ สุตตมยปัญญา-จินตมยปัญญา-ภาวนามยปัญญา ซึ่งทำให้เกิดปัญญาเห็นธรรมทั้งปวง [ดวงตาเห็นธรรม-ธรรมจักขุ] เมื่อเกิดปัญญาเห็นธรรมดีแล้ว ข่อมนำไปสู่ “สัมมาทิฏฐิ-สัมมาสังกัปปะ” [อธิปัญญาสิกขา] นั้น ข่อมเห็นความสำคัญในการดำรงชีพโดยชอบธรรม คือ สัมมาวาจา-สัมมากัมมันตะ-สัมมาอาชีวะ อันเป็นเงื่อนไขต่อเนื่องตาม “หลักมัชฌิมาปฏิปทา” [อริยมรรคมีองค์ ๘] ซึ่งทำให้เข้าใจในการปฏิบัติธรรมตาม “หลักไตรสิกขา” ได้แก่ ศีล-สมาธิ-ปัญญา อย่างถูกต้องและเกิดความศรัทธาเลื่อมใสอย่างแท้จริง โอกาสที่จะไปคิดชั่วและทำชั่วนั้น คงเกิดขึ้นในกายและใจได้ยากเช่นกัน เพราะพิจารณาสภาวะธรรมด้วย “หลักปฏิจางสมุปบาท” ทำให้เกิดปัญญาเห็นชอบคำริชอบ เข้าใจเรื่อง “กฏแห่งกรรม” และ “กัมมัสสกตา” คือ เชื่อในการดีข่อมได้ดี ทำชั่วข่อมได้ชั่ว ทุกคนมีกรรมเป็นของของตนเอง เกิดความละเอียดใจต่อการทำความชั่วและกลัวบาป ที่เรียกว่า “hiri-โอตตปปะ” อันเป็นธรรมคุ้มครองโลก และทำให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย โดยคนส่วนใหญ่เป็นผู้มี “อริยทรัพย์ ๗” ได้แก่ ศรัทธา-ศีล-hiri-โอตตปปะ-พาหุสัจจะ-จาคะ-ปัญญา นั่นเอง.

